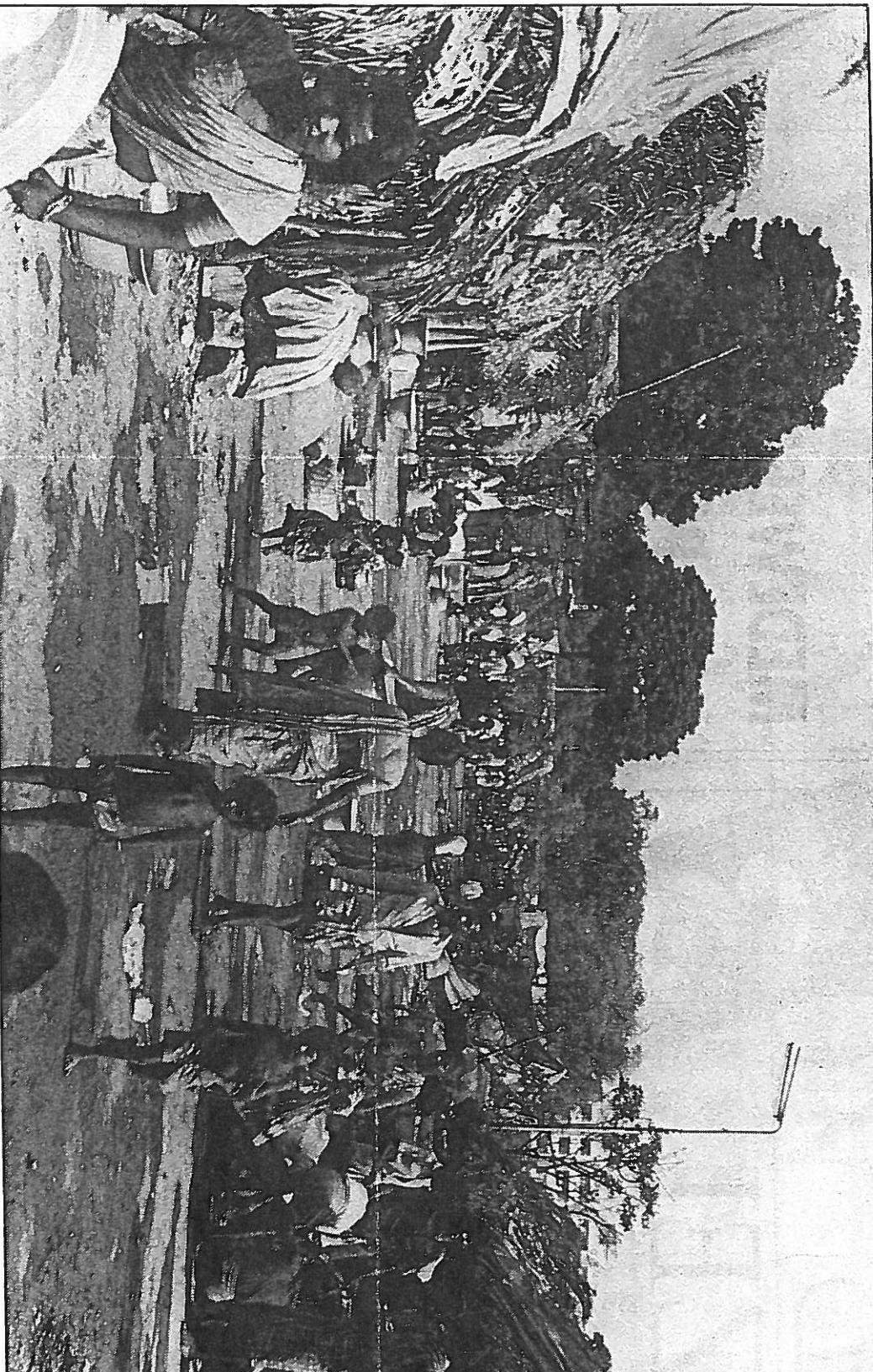

Armoede in de grote steden van de Derde Wereld wordt volgens de Wereldbank het meest explosieve probleem van de 21ste eeuw. Over de hele wereld groeit het aantal inwoners van krottenwijken snel. Het zijn er nu al 330 miljoen.

Antropoloog Joop de Wit promoveert volgend jaar aan de Vrije Universiteit van Amsterdam op een onderzoek (*An anthropological inquiry into slums and slum policies in Madras*) dat hij verrichtte in een krottenwijk in Madras, zuid-India. Als coördinator van de Themagroep Stedelijke Problematiek van de Landelijke India Werkgroep stelde hij een notitie samen over de stedelijke armoede in India, waar 60 miljoen krottenbewoners huizen.

Deze studie wordt mogelijk een bouwsteen in het nieuwe beleid van minister Pronk die de stedelijke armoede uitkoos als een van de speerpunten in zijn beleid.

• Een van de krottenwijken van Madras, veelal bewoond door mensen van het platteland die daar een even uitzichtloos bestaan leidden.

Tussen de armsten van Madras

Tussen de armsten van Madras

door AD VAN SCHAİK

MSTERDAM — Steden in ontwikkelingslanden groeien het snelst. Neem Sao Paulo, Mexico-City of de Indiase stad Madras, waar maar liefst een derde van de vijf miljoen inwoners in krottenwijken woont. In India zijn die krottenwijken pas na de onafhankelijkheid in 1947 flink in omvang toegenomen. Soms, zoals in Calcutta, door de atsploeting van Pakistan en in de rest van India door de grote armoede op het platteland, waar landheren hun arbeiders uitbuiten of waar kleine boerfjes, door het uitblijven van regen, hun stukje land moeten verkopen.

In India is over die krottenwijken maar weinig wetenschappelijk onderzoek verricht, aldus Joop de Wit. Als een van de oorzaken noemt hij het kastenstelsel. Mensen worden geboren in een bepaalde kaste die vaak overeenkomt met een bepaald beroep. Zo behoren priesters en landheren tot een hoge kaste, en arbeiders en schoonmakers tot een lagere.

PRAKTISCH

Wetenschappers in India behoren vaak tot een hogere kaste. Onderzoek doen in een krottenwijk met soms alleen maar kastelozen die ook nog eens in smerige omstandigheden wonen, komt niet eens bij

hen op. „Maar ik vind het spannend“ glimlacht De Wit.

Sommige antropologen bestuderen symbolen, rituelen of tradities. Joop de Wit wil in de eerste plaats praktisch zijn. „Ik houd me bezig met toegepaste antropologie“, zegt hij. „Van mijn onderzoek wil ik iets leren, maar ik vind het tevens belangrijk dat de mensen die eraan meewerken, er beter van worden.“

Daarbij kijkt hij wel degelijk naar cultuur en tradities. Voorop staat voor hem echter de vraag hoe met het resultaat van zijn onderzoek een beter beleid kan worden uitgestippeld. „Dat gebeurt veel te weinig“, is zijn stellige mening.

De Wit deed twee jaar intensief onderzoek in twee verschillende krottenwijken in Madras. Elke ochtend trok hij erheen om pas 's avonds laat weer naar huis te gaan. Na verloop van tijd mocht hij bij mensen blijven slapen. Omdat hij elke dag tussen hen zat, voelden ze zich bij hem op hun gemak en spraken ze vrijuit over hun dagelijkse problemen.

De onlangs vermoorde politicus Rajiv Gandhi gaf ooit, toen hij zelf aan de macht was, toe dat maar vijftien procent van de eigen Indiase hulp terecht komt bij de mensen voor wie het geld is bedoeld. Dat verbaast Joop de Wit, die al vanaf 1981 antropologisch onderzoek verricht, in het geheel niet. Dat komt, volgens hem, doordat iedereen in India probeert iets extra's te verdienen. Van de advocaat die een kostbare bruidsschat voor zijn dochter nodig heeft, tot de politie-agent wiens vrouw een dure operatie moet ondergaan.

Allerlei groepelingen in de Indiase samenleving proberen aan hulp te verdienen. Bijna iedereen in India, weet De Wit uit eigen ervaring, worstelt met financiële problemen. Geen wonder dus dat slechts vijftien procent van de hulp bij de allermensen terecht komt. Volgens de antropoloog telt bovendien mee dat bewoners van de krottenwijken geen goed overheidsbeleid kunnen afdwingen.

„Die mensen kunnen nauwelijks voor zichzelf opkomen. Ze hebben zoveel sociale handicaps“, zegt hij, en noemt ter vergelijking de huursubsidie in Nederland, waarvan iedereen weet hoe die moet worden aangevraagd. Indiase krottenwoneers daarentegen zijn doorgaans analfabeet. Ze worden daarom gemakkelijk bedrogen of van het kastje naar de muur gestuurd.

Veel krotbewoners zijn migranten, die zich in de stad onzeker voelen en de taal niet spreken. Omdat ze bovendien tot een lage kaste behoren, hebben ze weinig tot geen zelfvertrouwen. „Velen blijken de uitzichtloze situatie op het platteland te hebben ingeruild voor vaak even ellendige omstandigheden in de stad“, aldus De Wit. „Waren ze in hun dorp afhankelijk van rijke landheren, in de stad vallen ze terug op allerlei bemiddelaars, die aan hen willen verdienen.“

Het is in India overigens niet allemaal kommer en kwel. Dat mag blijken uit onder meer een project van de Wereldbank in één van de twee krottenwijken in Madras waar Joop de Wit zijn onderzoek deed. De antropoloog toont wat foto's. Op de eerste

staan armzalige hutten, een verwaarloosd toiletgebouw met zes kapotte wc's voor 2.000 mensen en lantaarnpalen zonder lamp. Op later gemaakte foto's zijn enkele hutten vergraven door kleine stenen huizen, waarlangs een goot is gegraven voor het afvalwater. Aan de lantaarnpalen zijn inmiddels echte lampen bevestigd. Verbeteringen die tot stand kwamen met geld van de Wereldbank.

Belangrijk voor de bewoners van deze krottenwijk was verder dat ze eigenaar werden van hun lapje bouwgrond. Als gevolg daarvan besteedden ze meer aandacht aan hun eigen woning. Eerder bestond daar toe geen behoefte omdat de bewoners van deze krottenwijk wisten te worden vertreden. „Die woonzekerheid is belangrijk, maar moeilijk te verkrijgen omdat land ook in India duur is“, aldus De Wit.

Tegelijkertijd moet de wetenschapper echter constateren dat het verbeteren van de woonomstandigheden in die krottenwijk mooder lijkt dan het in werkelijkheid is. „Wijlen die mensen wel altijd wat vraagt hij zich af. Volgens hem is die hulp meestal in handen van technische mensen als bouwkundigen en ingenieurs. Mensen die als het ware voor de hardware zorgen en in zo'n krottenwijk gewoon hun werk doen. Ook de hulp van de Wereldbank is nog steeds sterk doelgericht.“

„Het bouwen van wijkblokken en waterlozen vinden ze fantastisch“, zegt De Wit. „Daar maken ze foto's van en krijgen zo vervolgens weer geld voor een nieuw project. Zichtbare en tastbare zaken spreken nu eenmaal meer aan

dan ongrijpbare termen als bewustwording en onderwijs. Toch is dat laatste juist onontbeerlijk om sociale handtecaps weg te kunnen werken.“

MANIPULATIE

Wat de verbetering van de leefomstandigheden in de Indiase krottenwijken betreft heeft De Wit veel twijfels als hij kijkt naar de rol van Indiase politici. Opnieuw laat hij twee foto's zien, ditmaal van een toiletgebouw vóór en na de verkiezingen. Op de eerste foto is het gebouw afgesloten: de toiletten zijn versloopt. Op de tweede foto zijn ze gerepareerd en is de buitenkant in een kleurrijg vertje gezet.

„Dit is een voorbeeld van een verkiezingscadeautje van een politieke partij“, aldus De Wit, die tal van andere voorbeelden kan geven van de gulheid van politici vlak voor

verkiezingen. Het meest populair is het uitdelen van goedkope of gratis rijst. Politici hebben de stemmen nodig van de taaijke armen. „Ze manipuleren die massa“, aldus De Wit.

Nederland geeft jaarlijks voor 250 miljoen gulden aan financiële steun aan India. Gezien de omvang van het probleem, oordeelt de antropoloog, kun je met zo'n bedrag weinig doen. Het is slechts druppel op een gloeiend plaat. Bovendien gaat een aanzienlijk deel van de Nederlandse hulp naar baggerprojetten en aankoop van kunstmeest.

De Wit vindt dat India zelf stappen dient te ondernemen om een einde te maken aan de armoede in de steden. „Hewemelt in India van de bekke me mensen“, zegt hij. „Maar helaas hebben zij te maken met taale, eeuwenoude structuren, waarvan het kastenstelsel een van de voorbeelden is.“

De Wit verwacht het energijde als positief dat India tal van goede wetten kent, anderzijds moet hij vaststellen dat die helaas niet altijd worden toegepast. De wet op het mini mumloon bij voorbeeld die veelal wordt ontduken, de wet op de leerplicht waarop geen controle plaatsvindt, of de wet op de landherverorming die elgenlijk alleen in Kerala behoort in praktijk wordt gebracht. Het resultaat in die deelstaat mag dan ook gezier worden: Kerala kent inmiddels krottenwijken dan de rest van India.

Joop de Wit: „Daar zou mer in India van moeten leren. De stedelijke armoede kan het best worden bestreden door de eigen wetten goed uit te voeren.“

● Antropoloog Joop de Wit: „Ik vind het spannend.“